

Мокринська Зоряна Володимирівна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Горова Анастасія Миколаївна.

Національний авіаційний університет

ВИПЛАТИ ПРАЦІВНИКАМ «В КОНВЕРТАХ»: ЧИ Є МОЖЛИВІСТЬ ВИВЕДЕННЯ З ТІНІ?

Анотація. Наведено характеристику виплат працівникам «в конвертах». Узагальнено статистичні дані та дані соціологічних досліджень щодо виплат працівникам «в конвертах». Визначено напрями детінізації ринку праці.

Ключові слова: виплати працівникам, заробітна плата, детінізація ринку праці, податки.

Серед роботодавців часто можна зустріти таких, які намагаючись обійти закон виплачують заробітну плату «в конвертах». Для того, щоб зменшити податковий тягар роботодавці вважають за краще наймати працівників без офіційного оформлення: вони не укладають з ними трудовий договір, не вносять записів до трудових книжок і звичайно, зарплата виплачується неофіційно. Ще є варіант, коли роботодавець офіційно сплачує своїм працівникам мінімальну заробітну плату, а решту - неофіційно виплачує «в конверті». Розмір такої зарплати може диверсифікуватися від мінімальної до дійсно високої для ринку праці.

У разі неофіційного працевлаштування відносини між працівником і роботодавцем не оформляються у письмовій формі, тобто немає договору. Відносини між організацією (приватним підприємцем) та працівником щодо оплати праці узгоджені лише словами. Таким чином людина офіційно не має жодних стосунків з роботодавцем. Така ситуація має переваги лише для однієї із сторін. В таких умовах робітник позбавлений соціального захисту і якщо роботодавець відстрочить виплату неофіційної зарплати чи виплатить в неповному обсязі, протидіяти чи захистити свої права в судді досить проблематично. Практика часткової виплати «в конвертах» також досить ризикова, адже як правило офіційно виплачується мінімальна зарплата, а виплата неофіційної частини – юридично ніяк не врегульована. У випадку затримки чи відмови її виплатити, захистити свої інтереси важко. Тому працівники, які погоджуються на повну чи часткову виплату зарплати «в конвертах» постійно в зоні ризику.

У науковій літературі, зазначається, що тіньова діяльність порушує природний хід відтворювальних процесів, поглинає потенційні ресурси стратегічного розвитку та веде до різкого зниження ефективності державної політики, утруднення, а подекуди – й неможливості регулювання економіки ринковими методами, із застосуванням інструментів грошово-кредитної й податкової політики [1, с.71].

Свого поширення дане явище набуло передусім у малих та середніх підприємствах. Найчастіше українцям виплачують заробітну плату «в конвертах»

платять у сферах сільського господарства, будівництва та торгівлі. Відповідно до даних Міністерства економіки України [3] у 2021 році виявлено 724 неформальних працівників. В результаті інспекційних відвідувань із 86 працівниками укладені трудові договори. Окрім того у першому півріччі 2021 року реалізовано інформаційну кампанію про переваги офіційного працевлаштування та ризики неформальних трудових відносин, результатом якої було оформлення майже 57 тис. працівників.

Дані проведеного компанією Gradus соціологічного опитування [2], свідчать про те, що лише 49% українців отримують всю зарплату офіційно, 8,6% - отримують зарплату нелегально будучи непрацевлаштованими офіційно, решта - отримують одну частину офіційно, іншу частину «в конвертах».

Несприятлива економічна ситуація в Україні та епідемія COVID-19 сприяють розвитку тіньового ринку праці. Люди в пошуках заробітку змушені погоджуватися на неофіційну роботу. Тому заходи зі сторони держави для детінізації необхідно спрямувати на співпрацю з працедавцями у вирішенні даної проблеми.

Висновки. Для вирішення проблеми детінізації ринку праці необхідні комплексні заходи з боку держави на всіх рівнях управління та безпосереднє співробітництво із роботодавцями у даному напрямку. А для цього потрібні не лише перевірки підприємств та установ та штрафи, але й заходи заохочення. Позитивні результати такої співпраці дозволять збільшити надходження до державного бюджету, а відповідно і можливість фінансування державних програм соціального спрямування. Таким чином, детінізація ринку праці та офіційне працевлаштування дозволяє захистити інтереси працівників.

Використані джерела:

1. Ангелко І. В. Тіньова зайнятість населення України: причини, наслідки та шляхи подолання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. Т. 1, № 2. С.69-74. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon /2012_2_1/ 069-074.pdf.
2. Менше половини українців отримують зарплату офіційно – соціопитування. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/09/05/novyna/ ekonomika/menshe-polovyny-ukrayincziv-otrymyuyut-zarplatu-oficijno-soczopytuvannya>.
3. Названо сфери, де найчастіше платять зарплату в «конвертах». URL: <https://finclub.net/ua/news/liubchenko-rozpoviv-de-naichastishe-platiat-zarplatu-v-konvertakh.html>.